

Ο Άγιος Νεκτάριος ο θαυματουργός: «Θεολόγος, Συγγραφέας, Λόγιος, Επιστήμων»*

Στην εποχή του Θείου Νεκταρίου είναι γνωστό ότι υπήρχε πολλή αμάθεια στο λαό και στον κλήρο και τα βιβλία ήταν σπάνιο είδος. Αυτό δεν ήταν δυνατό να διαφύγει από την προσοχή του σοφού ήδη και πολυμαθέστατου ιεράρχη, πολύ περισσότερο δεν ήταν δυνατό να μη σπλαγχνισθεί «*ἐπὶ τὸν ὄχλον τοῦτον*». Αποδίδοντας, δε, ξεχωριστή σημασία στη διανοητική καλλιέργεια και τη μορφωτική συγκρότηση του Χριστιανού (...) επέλεξε τον αποτελεσματικότερο τρόπο αντιμετώπισης του προβλήματος: **τη συγγραφή βιβλίων.**

Οι προφορικές διδασκαλίες του, ως ιεροκήρυκα και ως διευθυντού της Ριζαρείου, προκαλούσαν βέβαια ισχυρές εντυπώσεις και ενθουσιασμούς. Αλλά, αυτά τα είδη της υποδοχής του λόγου του Θεού δεν είναι ανθεκτικά και δεν παραμένουν μόνιμα στο γνωστικό της ψυχής. Γι' αυτό, ο φιλάδελφος διδάσκαλος, ύστερα από εκτίμηση των πνευματικών αναγκών του λαού, κινούσε επάνω στο χαρτί τον «*όξυγράφο κάλαμό*» του κι έγραφε βιβλία, όσο του επέτρεπαν οι τόσες άλλες απασχολήσεις του.

Τα βιβλία, που μέχρι τώρα εξεδόθησαν (...), ανήκουν σε διάφορα είδη του εκκλησιαστικού λόγου: δογματικά, ηθικοπνευματικά, απολογητικά του Χριστιανισμού, ερμηνευτικά των Ευαγγελίων, συγγραφές ποιμαντικής επιστήμης και εκκλησιαστικής ιστορίας, εκκλησιαστική ποίηση, υμνολογία, κατηχητικά, ανθολογίες φιλοσοφικών και θρησκευτικών κειμένων, κηρυγματικοί λόγοι, μελέτες μοναχικού βίου, λειτουργικά και πατερικές εκδόσεις.

Η ογκωδέστατη αυτή συγγραφική εργασία οφείλεται στην ακαταπόνητη φροντίδα και τον πόθο του για την οικοδομή των Χριστιανών και τη δημιουργία ορθοδόξου συνειδήσεως, εκτός από τη σημαντική παραγωγή, σε διάφορα ποιητικά μέτρα, ύμνων και ωδών, που ήταν το «*τραγούδι*» του, η κιθάρα του, η κινύρα του Πνεύματος, το μέσο με το οποίο εξεδήλωσε τους θείους πόθους και έρωτές του προς την Αγία Τριάδα και τη βαθεία ευγνωμοσύνη του στην Παναγία. Το υμνογραφικό έργο του Θεοφόρου Νεκταρίου ανέβλυσε από την ψυχή του, πρώτα για προσωπική του χρήση και κατά δεύτερο λόγο, για να ψάλλουν τις ενθουσιαστικές στροφές του οι μοναχές.

Βέβαια, στην κυριολεξία δεν ήταν υμνογράφος, αλλά απλώς υμνολόγος, υμνητής του Θείου, ένθεος στιχουργός, ψυχή που εμόρφωνε σε στίχους τους εκ βαθέων στεναγμούς του, θεόληπτος καρδιά που σκιρτούσε αγαλλομένη από τα αφόρητα ενεργήματα του Αγίου Πνεύματος και τα μετουσίωνε σε ψαλμούς και ωδές πνευματικές. Και συχνά, από τη βαθεία ταπείνωσή του, ικέτευε τη Θεοτόκο και Μητέρα του Θεού να τον συνδράμει στις «*κατὰ ἄνθρωπον*» θλίψεις και στους πειρασμούς του και να τον βοηθήσει στις προσπάθειές του για τη δόξα του Υιού της.

Στις αξιόλογες συγγραφές του Θεοσόφου Πατέρα μας αντανακλάται ο Ορθόδοξος Θεολόγος, ο δόκιμος συγγραφέας, ο πολυμαθής λόγιος, ο ευσυνείδητος επιστήμων, ο ποιμένας ο καλός, ο πνευματικός άνθρωπος, ο φωτεινός νους, ο έμπειρος διδάσκαλος, η αγιασμένη ψυχή, ο τέλειος Χριστιανός, ο Άγιος της Εκκλησίας. Έγραψε κείμενα για όλα τα θέματα που αφορούν στην εσωτερική ζωή, τα οποία, σε τελευταία ανάλυση, αντιφεγγίζουν τη δική του ζωή και αγάπη και θείον έρωτα, σαν τέλεια πίστη στον Θεό, σαν ελπίδα ζωντανή, σαν εν Κυρίω χαρά, σαν αδιάλειπτη προσευχή, κ.λπ. Θα έπρεπε εδώ να σημειωθεί, ότι στα δύο κεφάλαια περί προσευχής, που διδάσκει ο άγιος αρχιερέας στο βιβλίο του «Γνωῖθι σαυτόν», περιλαμβάνονται στοιχεία διαφόρων «παραδόσεων» και διεκρίναμε εμπειρίες και διατυπώσεις του Ευαγγρίου, του Μαξίμου Ομολογητού, του Χρυσοστόμου, του Μεγάλου Βασιλείου, του Αρεοπαγίτου Διονυσίου και του Διαδόχου Φωτικής, πράγμα εκφραστικό της κινήσεώς του στους πατερικούς λειμώνες με ελευθερία και άνεση.

Επομένως, τόσο τα βιογραφικά στοιχεία όσο και τα κείμενά του συνθέτουν την ωραιότατη εικόνα του Θείου και αγγελικού ιεράρχη, στεφανωμένου με τα άνθη των θεοποιών αρετών, με τους «καρπούς του Πνεύματος», με τα χαρίσματα των ιαμάτων και του διδασκάλου της Εκκλησίας. Πέρα από αυτά, όμως, θεωρώ απαραίτητο να γίνει ειδικά λόγος για τα φρονήματά του ως προς τις ιερές Εικόνες, τον μοναχισμό και τη στάση του απέναντι στους αιρετικούς και συγκεκριμένα απέναντι στους λατίνους.

* Μοναχού Θεόκλητου Διονυσιάτη, «ΘΕΟΛΟΓΟΣ, ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ, ΛΟΓΙΟΣ, ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ» στο *Ο Άγιος Νεκτάριος ο θαυματουργός*, εκδ. Υπακοή, Αθήνα 2001, σελ. 280-284.